

מסירות נפש

הרב מאיר דוד כהנא הי"ד

כלל יסודי בענין הבטחון הוא, שהאמונה השלמה, הבטחון השלם – כוללים נכונות של האדם למסור את עצמו, את נפשו, למען קידוש השם, במקום שיש חובה כזאת, והרבה אנשי בטחון, צדיקים ויראי שמים שאומנם בטחו בה', נכשלו בענין זה של שלמות בבטחון, דהיינו הנכונות למסור נפש על בטחון זה, גם אהרון הכהן, קדוש מרחם, הכהן הגדול הראשון בישראל, שהיה סמל האמונה והבטחון, כפי שנראה בע"ה, נכשל בענין של מסירת נפש, כך שהיה צריך תיקון למלא את החסר.

כאשר יצא יהושע להלחם בעמלק, נאמר (שמות י"ז: י"ב): ומשה אהרון וחור עלו ראש הגבעה: והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו, וישב עליה, ואהרון וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד, ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש, ועל זה אמרו חז"ל (ר"ה כט.): "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך – כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים.

הרי, שידי משה היו סמל של אמונה ובטחון, ואהרון וחור שנבחרו, ע"י משה לתמוך בהן, היו חלק מהסמל של אמונה ובטחון, שוים לכאורה "מזה אחד ומזה אחד". ומכל מקום הפרש ופער גדול היה ביניהם, על פי מה שאמרו חז"ל (שמות רבה מ"א: ז) "אותה שעה [שביקשו בני ישראל לעשות להם אלוקים כי בושש משה] עמד עליהם חור ואמר להם: קציעי צואריא [כרותי ראש שאין זוכרים אתם, או מורדים שעונש מות בחתיכת הצואר] אין אתם נזכרים מה ניסים עשה לכם הקב"ה? מיד עמדו עליו והרגוהו, נכנסו אל אהרון... ואמרו לו: כשם שעשינו לזה כך אנו עושים לך, כיון שראה אהרון כך, נתירא שנאמר (שמות ל"ב: ה) "וירא אהרון ויבן מזבח לפניו". מהוא מזבח? מן הזבוח שלפניו". כלומר מזה שראה את חור זבוח לפניו, שרצחו אותו, פחד והחליט לבנות מזבח בשבילם.

זה ההבדל המהותי בין אהרון לבין חור, ודאי ששניהם בטחו בה', אך לחור היה בטחון שלם, אמונה שלמה, כי הבטחון השלם כולל גם מסירות נפש, הנכונות להסתכן ולהקריב את עצמו בבטחון שלם למען ה' ולמנוע את חילולו. חור תפס את האמונה והבטחון הזה והוביל אותו עד השלמות: הוא מסר את נפשו על קידוש ה': ואילו אהרון פחד כאשר ראה

מה שעשו, ולא היה מוכן להסתכן, שמא יזבחו גם אותו, ועל אף שאהרון עשה בגלל סיבה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ז'): "ראה תור שזבוח לפניו, אמר: אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כעדו בחור ומיקיים בי 'אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא' (איכה ב: כ) ולא הויא להו תקנתא לעולם, מוטב דליעבדו לעגל, אפשר הויא להו תקנתא בתשובה", מכל מקום חטא אהרון בזה, כמו שאמרו חז"ל (שם): דאמר רבי תנחום בר חנילאי, לא נאמר מקרא זה "ובוצע ברך נעץ ה'". (תהילים י: ג) אלא כנגד מעשה העגל. כלומר פירוש הפסוק הוא שמי שבוצע, שמתפשר במידות ה', מנאץ ומחרף אותו, וזה מה שעשה אהרון, אע"פ שכוונתו היתה טובה, מ"מ היה חייב ללכת עד הסוף מול חילול השם הזה, וליהרג על קידוש ה', כי זאת השלמות של הבטחון בו.

מסירות הנפש-היא ההוכחה וההשלמה של בטחון בה', שלמותו של בטחון ואמונה בה'. ואל ינסה אדם מישראל לחמוק מחובתו זו, בטענה שהיום אין התגלות השכינה או בת קול או רוח הקודש שיוכלו לגזור לעשות פעולה של מסירות נפש, הלוא כל התורה ומעשה אבות ושופטים ונביאים ודברי חז"ל ניתנו כדי להיות נר לרגלנו, וכדי שנדע את הדרך אשר נלך בה, ומעשים אלה ודרכי ה' נקבעו במדרש כהלכה לדורות, וכציווי וכחובה לנו איך להתנהג כאשר אין התגלות ה'.

מאחר שאהרון הכהן נכשל בהיעדר שלימות הבטחון, היה צריך לתיקון של מילואים. כי לכאורה קשה, מדוע נקראה חנוכת המשכן "מילואים"? הרי היה צריך שייקראו ימי "חנוכה" או "חינוך"? מה, איפה, הפשר של "מילואים" שמשמעו למלא דבר שחסר? וכי מה היה חסר שהוצרך מילוי? אין ספק שעניינם של המילואים אכן היה למלאות משהו חסר, ומה שהיה חסר כאן היה מסירות נפש וקידוש ה', שהם השלמות של בטחון בה', ואין לך ראייה גדולה יותר לפירוש זה, מלשון הפסוק במעשה העגל עצמו, כאשר ראה משה את חילול ה' האיום של מעשה העגל, שבו "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" (תהילים קו: כ).

אז הבין מיד שרק מסירות נפש וקידוש ה' יצילו את ישראל מחרון אף ה'. ולכן נאמר (שמות לב: כו-כז, כ"ט): "ויאמר [משה] מי לה' אלי, ויאספו אליו כל בני לוי, ויאמר להם: כה אמר ה' אלוקי ישראל, שימו איש חרבו על ירכו... והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו... ויאמר משה: מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו, ולתת עליכם היום ברכה". (וז"ל הרמב"ן שם: כו) "כי כיון שראה את העם שהיו לשמצה ולקלסה כל עובדי העגל, כדי שיישמע הדבר בקמיהם, ויתקדש שם שמים בהם תחת החילול שעשו", קידוש השם הזה נועד כדי שייגיעו ישראל לשלמות הנפש, במקום החסרון הקיים בזה שאדם אינו מוסר את נפשו לקדש את השם, כדברי הספורנו שם (פסוק כט): "מלאו ידכם" - הקנו שלמות לידכם היום, שתהיינה מוכנות לעבוד במקדשו". כלומר, לא יתכן שמי שנבחר להיות המכהן במקדש, לא תהיה לו נפש שלמה בבטחון בה', ע"י מסירת נפש וקידוש השם. וז"ל רש"י שם: "מלאו ידכם" - אתם ההורגים אותם, בדבר זה תתחנכו להיות

כהנים למקום". וכן כתב רש"י (ויקרא ז, ל"ז) על המילה "ולמילואים": ליום חינוך הכהונה", ובגלל מסירות נפש זו וקידוש השם הזה של הלויים, שהפגינו את שלמות הבטחון בה, החליף הקב"ה את הבכורים שנבחרו בתחילה להיות כהנים לה', בלויים, כמו שנאמר (במדבר ח, י"ח) "ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל". וכל זה רק משום שהגיעו לשיא מסירות נפש וקידוש השם, שהיו מוכנים להרוג את קרוביהם ואת אהוביהם, ובכך הפגינו שאהבת ה' עומדת למעלה מפילו יותר מאהבת הקרוב האהוב ביותר.